

კორონომიკა - ეკონომიკური პოლიტიკის ხელახალი გააზრების აუცილებლობა*

გიორგი ბენაშვილი

დოქტორი

ივ.ჭავჭავაძის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

giorgi.benashvili@tsu.ge

COVID-19, ანუ ახალი კორონავირუსი, რომელმაც მისი გავრცელებიდან სამი თვის შემდეგ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში 200 000-ზე მეტი ადამიანი იმსხვერპლა, გახდა გეოეკონომიკასა და გეოპოლიტიკასთან დაკავშირებული საკითხების ახლებური გააზრების საფუძველი.

---

* კვლევა განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტით დაფინანსებული პროექტის [PHDF-18-1930] ფარგლებში.

იმ პირობებში, რომ ვირუსის ფართო გავრცელებისა და მსხვერპლთა რაოდენობის ზრდის ფონზე, პანდემიის საწყის თვეებში ჯერ კიდევ არ არსებობს ვირუსის საწინააღმდეგო ვაქცინა ან მკურნალობის დადასტურებული კლინიკური მეთოდები, სოციალური დისტანცირება ვირუსთან ბრძოლის ყველაზე გავრცელებულ და რეკომენდებულ საშუალებად რჩება. ეს უკანასკნელი კი, მნიშვნელოვანი გამოწვევაა თანამედროვე ეკონომიკისთვის.

კორონომიკური კრიზისი, პირველ რიგში, იმ განვითარებადი ქვეყნების დღის წესრიგში ჩნდება, სადაც ეკონომიკა რეალური სექტორის ნაკლებობას განიცდის, საგარეო ვაჭრობის უარყოფითი სალდოს დაბალანსება კი საერთაშორისო ვიზიტორების მოზიდვით, ემიგრანტთა ფულადი გზავნილებისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ჩადებით ხდება. ამ მხრივ, განსაკუთრებით თვალსაჩინოა საქართველოს მაგალითი.

კორონომიკური კრიზისი გამოწვევათა ფართო სპექტრს ქმნის, რომელიც ეკონომიკაში „ცეცხლის ჩაქრობის“ შემდეგ, დღის წესრიგში ეკონომიკური პოლიტიკის და ზოგადად გეოეკონომიკის ახლებურად გააზრების საკითხს აყენებს.

პოსტპანდემიურ პერიოდში, აღნიშნული მოვლენები სიღრმისეულ კვლევას და შესწავლას საჭიროებს. ნაშრომის მთავარი მიზანი ლოკალური და საერთაშორისო ეკონომიკის ზოგიერთი საკითხის გაანალიზების მცდელობაა, რომელიც არსებული ემპირიულ მონაცემების საფუძველზე იქნება წარმოდგენილი.

შესავალი

მსოფლიო განვითარების ისტორიისთვის, ეკონომიკური და ფინანსური სისტემების ჩამოყალიბებასთან ერთად, სისტემური კატაკლიზმები არახალაია. სხვადასხვა დროს, სხვადასხვა ქვეყანაში კრიზისები ყოველთვის იქმნებოდა. თუმცა, გლობალიზაციისა და ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულების ზრდასთან ერთად, თანამედროვე კრიზისები, საკუთარი მასშტაბიდან გამომდინარე, უფრო დიდ ეფექტს იძენს.

თითოეული კრიზისი ეკონომიკურ აგენტებს, მიუხედავად მათი ზომისა, რეალობის ახლებურად გააზრებისკენ უბიძგებს. ამ დროს სახელმწიფოს, როგორც ყველაზე მსხვილი ეკონომიკური აგენტი სროლი იზრდება, რომელიც „უხილავი ხელის“ ხილულად გადაქცევის მცდელობით, ახალი ქცევის ჩამოყალიბებას უწყობს ხელს. მოგვიანებით კი ეს ქცევა უკვე ეკონომიკურ პოლიტიკად იქცევა, რომელსაც ეკონომიკის სხვა ელემენტებიც მოცემულობად იღებენ. ასე იყო XIX საუკუნის 30-იან წლებში, როდესაც დიდი დეპრესიის შემდგომ პერიოდში პრეზიდენტმა რუზველტმა მანამდე არსებული laissez faire (ჩაურევლობის) პოლიტიკა უარყო და ამერიკას პოსტკრიზისულ პერიოდში new deal (ახალი კურსი) შესთავაზა, რასაც მოგვიანებით ეკონომიკაში სახელმწიფოს როლის ზრდის ახალი ეკონომიკური

დოქტრინების ჩამოყალიბება მოჰყვა, რომლებიც ეკონომიკაში სახელმწიფოს როლის ზრდას ემხრობოდნენ. იმდროინდელ კაპიტალისტურ ამერიკაში ეკონომიკური პოლიტიკის შესახებ შეხედულებების ამგვარი ტრანსფორმაცია მნიშვნელოვან თეორიულ გადატრიალებას წარმოადგენდა.

დიდი დეპრესიის შემდეგ მომხდარმა ყველაზე მსხვილმა ფინანსურმა კრიზისმა კი, რომელიც 2008 წელს კვლავ აშშ-ში ჩამოყალიბდა და მალევე გლობალური მასშტაბის რეცესია და მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი გამოიწვია, იმ დროისთვის არსებული ფინანსური სისტემა სრულიად ახალი გამოწვევის წინაშე დააყენა. ასე მოხდა საქართველოშიც, სადაც ფინანსური კრიზისისა და რუსეთთან ომის შედეგად, მკვეთრად, 3.9%-ით შემცირდა მთლიანი სამამულო პროდუქტის (GDP) (პაპავა, სილაგაძე, 2019) მოცულობა. მაშინ ცენტრალურმა ბანკებმა დაიწყეს მაკროპრუდენციული პოლიტიკის განვითარება, რომელიც საზედამხედველო ფუნქციის გამკაცრებას და კრიზისებისადმი ფინანსური სისტემის მედეგობის გაძლიერებას ისახავდა მიზნად. ფინანსური და ეკონომიკური სტაბილიზაციის მიმართულებით მნიშვნელოვნად ამაღლდა საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების როლი.

ბოლო ასწლეულში გამოვლილი მსოფლიოს ორი უმსხვილესი და კიდევ არაერთი შედარებით მცირე მასშტაბის რეგიონული და ლოკალური ეკონომიკური კრიზისის შემდეგ, ამგვარი მოვლენების შესახებ საკმაოდ ჭარბი ცოდნა და გამოცდილება დაგროვდა, რაც პირველ რიგში, ემპირიულ მონაცემებზე დაფუძნებულ სამეცნიერო კვლევებშია გადმოცემული. არსებული ცოდნა სხვადასხვა ქვეყნის მთავრობებს და ეკონომისტებს მომავალში შესაძლო კრიზისებისგან თავის არიდებისთვის და პოლიტიკის განსაზღვრისთვის უნდა გამოეყენებინათ. კორონომიკულ კრიზისს, რომლის აქტუალურობაც COVID-19 ვირუსის ეპიდემიის გავრცელებიდან მალევე დადგა დღის წესრიგში, საკუთარი ბუნებიდან გამომდინარე, განსხვავებული ანატომია ახასიათებს. წინა კრიზისებისგან, რომელთაც ნათლად ჩამოყალიბებული ფინანსურ-ეკონომიკური საფუძველი ჰქონდათ, მიმდინარე კრიზისი მნიშვნელოვნად განსხვავებულია. ამჯერად, კრიზისის მიზეზი არა ფინანსური, ეკონომიკური ან პოლიტიკური საფუძველია, არამედ მიზეზი მედიცინაში დევს. არსებული მდგომარეობა ეკონომიკას მედიცინის მძევლად აქცევს (პაპავა, 2020), რაც აქამდე არსებული მოვლენებისგან მკვეთრად განსხვავებული ფენომენია.

გასული ათწლეულისა და საუკუნის ეკონომიკური კრიზისებისგან განსხვავებით, კორონომიკური კრიზისი ეკონომიკის არაერთ სექტორს ეხება. ის დღის წესრიგში საერთაშორისო ვაჭრობის, ეკონომიკის სტრუქტურისა და წარმოების ჯაჭვის შესახებ აქამდე არსებულ პოლიტიკას ხელახალი გააზრების აუცილებლობის წინაშე აყენებს. ეს კი სიღრმისეულ კვლევას საჭიროებს, რომლის მცდელობაც წინამდებარე სტატიაა.

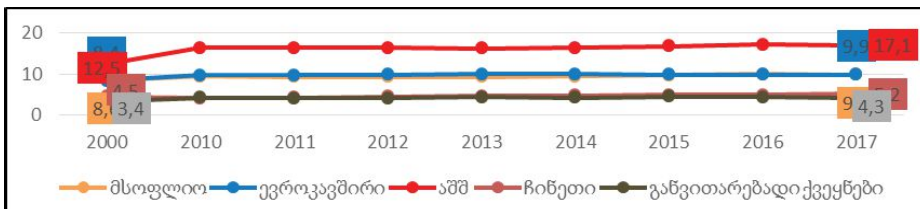
სახელმწიფო ჯანდაცვის ეკონომიკა

მსოფლიო ეკონომიკისა და დედამიწაზე მოსახლეობის ზრდის პარალელურად, სამეცნიერო და პოლიტიკურ წრეებში ჯანდაცვის სახელმწიფო დაფინანსების შესახებ დისკუსიები დიდი აქტუალობით სარგებლობს. აქამდე განსხვავებული მოსაზრებები სახელმწიფო ჯანდაცვის სექტორის შესახებ, სხვადასხვა ქვეყანაში, შიგა პოლიტიკური პოზიციონირების ერთ-ერთი მთავარი საფუძველი იყო. თუკი, კორონა ვირუსის პანდემიის დაწყებამდე ჯანდაცვის დაფინანსებისას დისკურსი სახელმწიფოს სოციალური პოლიტიკის ჩამოყალიბების საფუძველს წარმოადგენდა, პოსტპანდემიურ პერიოდში ეს მიდგომა მნიშვნელოვნად შეიცვლება, რადგან კორონა კრიზისმა აჩვენა, რომ ჯანდაცვის სისტემის მედეგობა და მსხვილი წარმადობა არამხოლოდ სახელმწიფოს სოციალური პასუხისმგებლობის საკითხია, არამედ ის პირდაპირ უკავშირდება ქვეყნის ეკონომიკას, სტაბილურობასა და უსაფრთხოებას.

ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მონაცემების მიხედვით, ქვეყნების მიერ ჯანდაცვის სისტემის დაფინანსებაში დახარჯული თანხები არაპროპორციულია. (იხ. დიაგრამა 1) სხვაობა განსაკუთრებით თვალსაჩინოა განვითარებადი ქვეყნების შემთხვევაში. მსოფლიო ბანკის მონაცემებით განვითარებადი ქვეყნები ჯანდაცვაზე საშუალოდ GDP-ის მხოლოდ 4,3%-ს ხარჯავენ, (World Bank, 2019) რაც 2-ჯერ ნაკლებია მსოფლიოს საერთო საშუალო მაჩვენებელზე. ამგვარი დისბალანსი მრავალი ქვეყნის ჯანდაცვის სისტემასა და მთლიანად ეკონომიკას მნიშვნელოვანი რისკის ქვეშ აყენებს.

სახელმწიფო ჯანდაცვის დანახარჯები, GDP %

დიაგრამა 1

წყარო: შეგენილია ავტორის მიერ მსოფლიო ბანკის მონაცემებზე დაყრდნობით 26.04.2020

ამასთან, წარმოდგენილი მონაცემების მიხედვით ირკვევა, რომ მსოფლიოში ჯანდაცვის სისტემის დაფინანსება ბოლო წლებია, თითქმის არ იზრდება. შედარებისთვის, თუ 2000-2010 წლებში ჯანდაცვის დაფინანსებისთვის ქვეყნების წლიური ხარჯი საშუალოდ GDP-ის 8,6%-დან 9,5%-მდე გაიზარდა, 2010-2017 წლებში აღნიშნული ზრდა მხოლოდ 0,1%-ს შეადგენდა. მდგომარეობა უფრო სავალალოა განვითარებად ქვეყნებში, სადაც

2010 წლის შემდეგ ჯანდაცვის სისტემის წლიური ხარჯი არ გაზრდილა და საშუალოდ GDP-ის მხოლოდ 4,3%-ს შეადგენს. (World Bank).

ვირუსის გავრცელებამ ცხადყო, რომ მრავალი ქვეყნის ჯანდაცვის სისტემა სათანადოდ მზად არ არის, რომ მსგავსი მასშტაბის გამოწვევებს გაუმკლავდეს. ეს კი მნიშვნელოვან საფრთხეს წარმოადგენს როგორც მოქალაქეთა სიცოცხლისთვის, ისე ეკონომიკის სტაბილურობისთვის. კორონომიკური კრიზისის შემდეგ მოსალოდნელია, რომ მნიშვნელოვნად შეიძლება ჯანდაცვის სახელმწიფო დაფინანსების წლიური ზრდის დინამიკა. სფეროს დაფინანსების ზრდა კი, აუცილებლად გამოიწვევს სამედიცინო ინდუსტრიის, როგორც ეკონომიკის სექტორის მეტ განვითარებას.

სატრანსპორტო და ტურისტული ინდუსტრია

ტრანსპორტი და ტურიზმი ეკონომიკის ის სფეროებია, რომლებიც კორონავირუსის გამო ყველაზე მეტად დაზარალდნენ. საერთაშორისო საჰაერო ტრანსპორტის ასოციაციის მონაცემთა მიხედვით, ბოლო წლებია სამოქალაქო ავიაციის დატვირთვა ყოველწლიურად იზრდება. 2019 წელს, გასულ წელთან შედარებით, მგზავრთა ნაკადი 4,2%-ით გაიზარდა, 2020 წლის მხოლოდ პირველ კვარტალში აღნიშნული ზრდა 4,1%-ს შეადგენდა. 2011 წლიდან 2019 წლამდე ავიაინდუსტრიის წმინდა მოგება 3,5-ჯერ გაიზარდა და \$29,3 მლრდ-ს შეადგენს. (IATA).

პანდემიით გამოწვეული შეზღუდვების კონტექსტში, ქვეყნებმა, პირველ რიგში, საერთაშორისო გადაადგილება აკრძალეს. ამან კი საავიაციო სექტორი ჯერ კიდევ თებერვლის პირველ ნახევარში დააზარალა. ჩინეთსა და ჰონგ-კონგთან საავიაციო მიმოსვლის შეწყვეტას, რომელმაც მოკლევადიან პერიოდშივე მსოფლიოს წამყვან ავიაკომპანიებს ასობით მლნ დოლარის შემოსავალი დააკარგვინა, 14 მარტიდან ევროპის ქვეყნებიდან აშშ-ს მიმართულებით ფრენების შეზღუდვა მოჰყვა, ხოლო მარტის მეორე ნახევრიდან კი, მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში მთლიანად შეიზღუდა რეგულარული ავიამიმოსვლა.

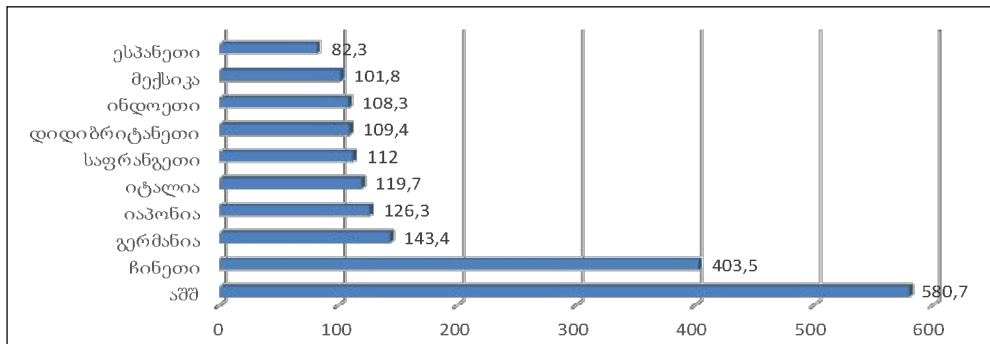
მართალია, ეპიდემიის პირობებში ქვეყნებმა არ შეაჩერეს სატვირთო და ჩარტერული რეისები, თუმცა, რეგულარული ავიარეისების გაუქმებით მსხვილ ავიაკომპანიებს დიდი ფინანსური ზარალი მიადგა. ფრენების შეზღუდვიდან მყისიერად, მკვეთრად შემცირდა საფონდო ბირჟებზე წამყვანი ავიაკომპანიების აქციათა ღირებულება. ავიაკომპანიები პოსტკრიზისულ პერიოდში მოთხოვნის მნიშვნელოვან კლებას პროგნოზირებენ, რაც მოკლე და საშუალოვადიან პერიოდში ავიარეისების შემცირებას და ფასების ზრდას გამოიწვევს.

რეგულარული ავიამომისვლის შემცირება აუცილებლად მოახდენს გავლენას ტურიზმის ინდუსტრიის მომავალზე. ტურიზმის სექტორი ბოლო წლებში მზარდი დინამიკით ხასიათდება. 2018 წელს ტურისტული სექტორ-

რის კონტრიბუცია მსოფლიოს ჯამურ GDP-ში \$8,8 ტრლნ-ს შეადგენდა. ტურიზმის მსოფლიო ორგანიზაციის სტატისტიკის მიხედვით, 2019 წლისათვის ტურიზმის კონტრიბუცია მსოფლიო GDP-ის \$8,9 ტრლნ-მდე გაიზარდა, ხოლო მისი წილი კი 10,3%-ს შეადგენდა. ამავე პერიოდში მსოფლიოს მასშტაბით სექტორის მიერ 330 მლნ სამუშაო ადგილი შეიქმნა. ამასთან, მიმდინარე წლისათვის ტურიზმის სექტორში \$948 მლრდ-ის მოცულობის კაპიტალური ინვესტიცია განხორციელდა.

ტურიზმის სექტორის მოცულობა სხვადასხვა ქვეყანაში, \$მლრდ (2019 წელი)

დიაგრამა 2

წყარო: შედგენილია ავტორის მიერ, გუჩიზმის მსოფლიო ორგანიზაციის სტატისტიკური ინფორმაციაზე დაყრდნობით (26.04.2020)

2019 წლის მონაცემებით, ტურისტული სექტორისგან ქვეყნის GDP-ში ყველაზე დიდი კონტრიბუცია აშშ-მ (\$580,7 მლრდ) და ჩინეთმა (\$403,5 მლრდ) მიიღეს (WTTC). ყველაზე მაღალშემოსავლიანი ქვეყნების ათეულში ოთხი ქვეყანა ევროკავშირის წევრია - გერმანია (\$143,4 მლრდ), საფრანგეთი (\$112 მლრდ), იტალია (\$119,7 მლრდ) და ესპანეთი (\$82,3 მლრდ). კორონავირუსით გამოწვეული ეპიდემიური აფეთქების შემდეგ, რომელმაც მთავარ ტურისტულ ქვეყნებს მძიმე დარტყმა მიაყენა, მოსალოდნელია რომ ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები ამ ქვეყნებში 2020 წლის მეორე და მესამე კვარტლებში მნიშვნელოვნად შემცირდება.

ტურისტულ სექტორის წილი ეკონომიკაში განსაკუთრებით მაღალია ნაკლებად განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებში, სადაც ინდუსტრია სამუშაო ადგილების დიდ ნაწილს ქმნის და სახელმწიფოს მიმდინარე ანგარიშების ფორმირებაშიც მნიშვნელოვანი წვლილი აქვს. მაგალითისთვის, მოგზაურობისა და ტურიზმის მსოფლიო საბჭოს (WTTC) სტატისტიკური ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2019 წლისათვის ტურიზმის სექტორის პირდაპირი და არაპირდაპირი წილი ბრაზილიის GDP-ს ფორმირებაში 8,1%-ს შეადგენდა. ინდოეთისთვის კი იგივე მაჩვენებელი 2018 წელს 9,2% შეადგენდა, ხოლო ინდუსტრიის მიერ შექმნილი სამუშაო ადგილების მაჩვენებელი 42 მლნ-ს აჭარბებდა. კარიბის ზღვაში მდებარე

დომენიკის რესპუბლიკისთვის კი ტურიზმის სექტორი GDP-ს 11,6%-ს შეადგენს. საქსტატის ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2018 წელს საქართველოში უცხოური ტურიზმიდან შემოსავალმა \$3,22 მლრდ შეადგინა (ზრდა +19,1%), ქვეყნის GDP-ში მისი წილი კი, 6,8%-დან 7,6%-მდე გაიზარდა.

მოგზაურობისა და ტურიზმის მსოფლიო საბჭოს ანგარიშის მიხედვით, ვირუსმა ტურისტული ინდუსტრიის ზრდის მაჩვენებლებზე საკუთარი გავლენა ეპიდემიის საწყის პერიოდშივე იქონია. ორგანიზაციის დაკვეთით ჩატარებული კვლევის თანამად, ჯერ კიდევ თებერვალში, სანამ ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ COVID-19 გლობალურ პანდემიად გამოცხადდებოდა და ავიაშიმოსვლა მნიშვნელოვნად შეიზღუდებოდა, მსოფლიო ტურიზმი 4,7%-ით შემცირდა, ხოლო მომდევნო კვარტალში კი 16,4%-იანი შემცირება იყო ნავარაუდები (WTTC).

მსოფლიო ტურიზმის დინამიკა 2020 წლის I კვარტალი (%)

ცხრილი 1

დატვირთვა	საერთაშორისო ტურიზმი		აღმოსავლური ტურიზმი	
თებერვალი 2020	თებერვალი 2020	მარტი-მაისი 2020	თებერვალი 2020	მარტი-მაისი 2020
ევროპა	2.8	-7.5 -1.4	-7.7	-0.3
ჩრდილოეთ და სამხრეთ ამერიკა	-2.3	-9.3 3.6	2.5	0.8
აზია-ოკეანეთი	-18.0	-42.4 -13.8	-9.9	-23.8
ახლო აღმოსავლეთი	-2.0	-13.9 -3.0	-17.6	2.7
აფრიკა	2.5	-6.1 4.4	-7.8	-2.3
მსოფლიო	-4.7	-16.4 1.2	-4.5	

წყარო: მოგზაურობისა და გუიზმის გმოვნედი საბჭო wttc.org/Research/Economic-Impact

ვირუსთან ბრძოლის მოტივით, მიმდინარე წლის მარტის თვიდან, მრავალმა ქვეყანამ კრიტიკული ზომები მიიღო, რაც პირველ რიგში, სოციალური დისტანციისა და საერთაშორისო ვიზიტორების მობილურობის შეზღუდვას ითვალისწინებს. ამიტომ მოსალოდნელია, რომ ტურისტული სექტორს შემოსავლების შემცირების ნეგატიური სტატისტიკა 2020 წლის მეორე კვარტლისთვის უფრო გაიზრდება, რაც ინდუსტრიის მომავალსა და იქ დასაქმებული ადამიანების მდგომარეობაზეც აისახება (ცხრილი 1).

პოსტპანდემიურ პერიოდში მოსალოდნელია, რომ მრავალ ქვეყანაში ტურიზმზე ორიენტირებული ეკონომიკის პოლიტიკა მნიშვნელოვნად გადაიხედოს. კორონომიკულმა პროცესებმა ნათლად აჩვენეს, რომ ტურისტული ინდუსტრია მსგავსი კრიზისების მიმართ საკმაოდ არამდგრადია, ხოლო ქვეყნის მიერ ამ სექტორზე ორიენტირება და სახელმწიფო ეკონომიკური პოლიტიკის მასზე მორგება შესაძლოა დამლუპველი იყოს. ეს საკითხი განსაკუთრებით აქტუალური განვითარებადი ქვეყნებისთვის გახდება, სადაც ტურიზმის სექტორი მზარდი დინამიკით ხასიათდება და

ეროვნულ GDP-ში ყოველწლიურად უფრო დიდ წილს იკავებს. ეკონომიკური პოლიტიკის რეფორმირების აუცილებლობა დღის წესრიგში დააყენებს ეკონომიკის რეალური სექტორის „გამოცოცხლების“ საკითხს, რაც გრძელვადიან პერიოდში ასეთი ქვეყნების სტაბილურობას უფრო უზრუნველყოფს.

საერთაშორისო ეკონომიკისა და ვაჭრობის ტენდენციები პოსტკონორომიკულ ეპოქაში

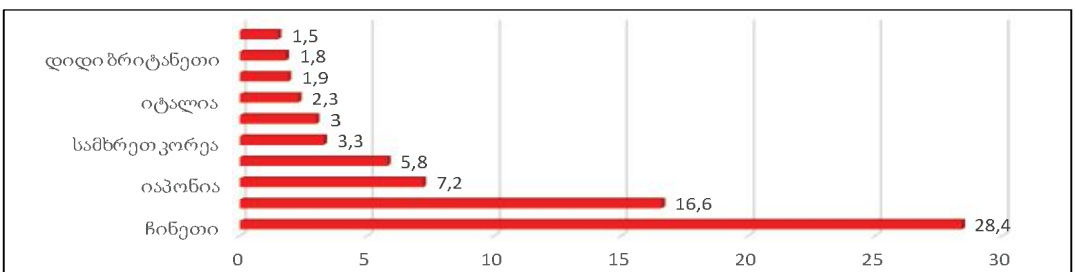
COVID-19 ვირუსის პანდემიამ, ჯანდაცვისა და ეროვნული ეკონომიკის გარდა, დღის წესრიგში საერთაშორისო ეკონომიკისა და ვაჭრობის საკითხებთან დაკავშირებული პრობლემებიც დააყენა. ვირუსის გავრცელების შემდეგ ჩინეთი პირველი ქვეყანა იყო, სადაც ტოტალური კარანტინი გამოცხადდა, რის შედეგადაც მნიშვნელოვნად შეიზღუდა სხვადასხვა პროვინციაში მდებარე იმ მსხვილი საწარმოების საქმიანობა, რომლებიც პროდუქციითა თუ ნედლეულით აშშ-ს და სხვა ქვეყნების ეკონომიკას უზრუნველყოფდნენ.

გაეროს სტატისტიკის დეპარტამენტის ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2018 წლის მდგომარეობით, მსოფლიო საწარმოო გამოშვების უდიდესი წილი ჩინეთზე მოდის (იხ.დიაგრამა 3). იაფი მუშახელისა და მაღალი საწარმოო სიმძლავრეების არსებობის გამო, ბოლო ათწლეულია ჩინეთი მსოფლიო წარმოების ჰაბად ჩამოყალიბდა. ჩინეთის ეკონომიკური აქტივობის ზრდამ მის მიმართ მრავალი ქვეყნის ვაჭრობის დეფიციტის ჩამოყალიბება გამოიწვია, რასაც გრძელვადიან პერიოდში შესაძლოა პეკინის ეკონომიკური და პოლიტიკური გავლენის მსოფლიოს მასშტაბით ზრდა მოჰყვეს (Benashvili, 2020).

ჩინეთის იაფი სამუშაო ძალისა და მოქნილი წარმოების პროცესის ხარჯზე მრავალი ქვეყნის წარმოება არაკონკურენტუნარიან მდგომარეობაში აღმოჩნდა, რამაც ისინი ჩინეთზე დამოკიდებული გახადა.

მსოფლიო საწარმოო სიმძლავრეები 2018 წ. %

დიაგრამა 3

წყარო: შედგენილია ავტორის მიერ გაეროს სტატისტიკის ინფორმაციაზე დაყრდნობით (26.04.2020)

პანდემიამ ეს კიდევ უფრო ცხადი გახადა, როცა ვირუსის გავრცელების პერიოდში არაერთი ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყანა კრიტიკულად აუცილებელი სამედიცინო პროდუქციის წარმოების უნარსაც კი მოკლებული აღმოჩნდა.

ეკონომიკური ფაქტორის გარდა, კორონომიკამ პოლიტიკური მნიშვნელობის საკითხებიც წამოწია წინა პლანზე, რაზეც, პირველ რიგში, მსოფლიოს პოლიტიკური ლიდერების მიერ წამოწყებულ ანტიჩინური რიტორიკაც მიუთითებს. „ჩინური ვირუსის“ მიზეზით გამოწვეული პანდემიის დასრულების შემდეგ მოსალოდნელია, რომ ამ პერიოდში დაწყებული ტენდენციები საერთაშორისო ეკონომიკაზე ასახვას პოსტკორონომიკულ ეპოქაშიც პოვებს, რასაც, პირველ რიგში, ჩინეთისადმი დანარჩენი მსოფლიოს დამოკიდებულების შეცვლა მოყვება.

ჩინეთთან ვაჭრობის პოლიტიკის დილემა მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოების დღის წესრიგში ბოლო წლებია ისედაც მწვავედ დგას. ამ მხრივ აღსანიშნავია აშშ-ჩინეთის სავაჭრო ომი, რომელიც საერთაშორისო ეკონომიკაში მიმდინარე ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენაა. ჩინეთიდან დაწყებული მსოფლიო პანდემიის ფონზე, არაერთი ქვეყანა უკვე აანონსებს ჩინეთში არსებული საკუთარი წარმოების მობილობას. ამ მხრივ ერთ-ერთი პირველი ნაბიჯი იაპონიამ გადადგა, რომელმაც ჩინეთიდან მანუფაქტურული წარმოების გამოტანის ხელშეწყობისთვის, ადგილობრივი კომპანიების სტიმულირებისთვის \$2 მილიარდიან ფონდი შექმნა. დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის განცხადებით კი, პანდემიის დასრულების შემდეგ, ჩინეთთან თანამშრომლობა ისეთი ველარ იქნება, როგორც ეს მის დაწყებამდე იყო. ამასთან, დასავლეთის ქვეყნები ჩინეთს ვირუსთან დაკავშირებით მსოფლიო თანამეგობრობისთვის ინფორმაციის დამალვაშიც ადანაშაულებენ, რაც პოლიტიკური ლიდერების მწვავე განცხადებებითაც დასტურდება. რამდენად გახდება COVID-19 ვირუსი მსოფლიოში ახალი „ცივი ომის“ დაწყების მიზეზი, ეს ვირუსის დამარცხების შემდეგ გამოჩნდება.

დასავლეთის სახელმწიფოებსა და პეკინს შორის კონფრონტაციის გაგრძელებისა და ინდუსტრიული სექტორის ჩინეთიდან გამოსვლის შემთხვევაში, ახალი შესაძლებლობა უჩნდებათ განვითარებად ქვეყნებს, რომ აღნიშნულ ფირმებს ალტერნატიული წარმოების ბაზრები შესთავაზონ. ეს მნიშვნელოვნად შეცვლის მსოფლიო სანარმოო ჯაჭვს და შესაძლოა, საერთაშორისო ეკონომიკაში ძალთა ბალანსის ცვლილების საფუძველიც გახდეს.

ლიტერატურა:

- პაპავა ვ., სილაგაძე ა. (2019). როგორ უნდა ითარგმნოს ქართულად ტერმინი "GROSS DOMESTIC PRODUCT". 203-204. ჟურნ. „ეკონომიკა და ბიზნესი“ <https://>

- www.researchgate.net/publication/334897039_rogor_unda_itargmnos_kartulad_termini_GROSS_DOMESTIC_PRODUCT (25.04.2020)
- საქართველოს ტურიზმის სტატისტიკური მიმოხილვა 2018 <https://gnta.ge/ge/publication/2018-geo/> (last seen 20.04.2020)
  - Alwis A. (2020). Coronomics – plan your eggs and basket, Daily FT, <http://www.ft.lk/columns/Coronomics---Plan-your-eggs-and-the-basket-/4-695109> (last seen 05.06.2020)
  - Benashvili G. (2020). China's one belt and road initiative its prospects for Georgia, Ecoforum, Volume 9, Issue 1(21) <http://www.ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/view/1043> (last seen 28.04.2020)
  - Makris M. (2020) Coronomics: how a pandemic can impact world economics University of Kent News Centre, <https://www.kent.ac.uk/news/society/24809/coronomics-how-a-pandemic-can-impact-world-economics> last seen 28.04.2020)
  - Calder S. (2020) Airlines Preparing for Future with Fewer Passengers and Higher Fares, Independent.co.uk <https://www.independent.co.uk/travel/news-and-advice/coronavirus-flight-prices-airline-passengers-fares-a9464821.html> (last seen 19.04.2020)
  - Reynolds I. (2020) Japan to Fund Firms to Shift Production out of China, Bloomberg <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-08/japan-to-fund-firms-to-shift-production-out-of-china> (last seen 24.04.2020)
  - Mello-Théry, Neli & Théry, Hervé. (2020). The Geopolitics of COVID-19. Espaço e Economia. <https://journals.openedition.org/espacoeconomia/11224> (27.04.2020)
  - Papava V., Charaia V. (2020). The Coronomic Crisis and Some Challenges for the Georgian Economy. Rondeli Foundation <https://www.gfsis.org/publications/view-opinion-paper/136> (last seen 24.04.2020)
  - Papava V. (2020). Coronomic Crisis: When the Economy is a Hostage to Medicine. Eurasiareview, <https://www.eurasiareview.com/29032020-coronomic-crisis-when-the-economy-is-a-hostage-to-medicine-oped/> (last seen 25.04.2020)
  - Creitz Ch. (2020). Pompeo Blames China, Fox News <https://www.foxnews.com/media/pompeo-china-coronavirus-coverup-loss-of-life> (last seen 25.04.2020)
  - Rodrik D. (2020). Will COVID-19 Remake the World? Project Syndicate <https://www.project-syndicate.org/commentary/will-covid19-remake-the-world-by-dani-rodrik-2020-04> (27.04.2020)
  - El-Erian M. (2020). Saving the Developing World from COVID-19. Project Syndicate <https://www.project-syndicate.org/commentary/covid19-aid-to-developing-countries-by-mohamed-a-el-erian-2020-04> (last seen 28.04.2020)
  - Economic Impact Reports, World Travel & Tourism Council wtcc.org/Research/Economic-Impact (last seen 24.04.2020)
  - World Bank Database <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS> (last seen 26.04.2020)

